

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

דעת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גליון מס': 397 פרשת: וישלח שבת קודש ט"ו כסלו תשפ"ב (20 בנובמבר 2021 למניינם)

תל-אביב	כניסה	יציאה	ר"ת
ירושלים	16:19	17:17	17:52
חיפה	*16:03	17:16	17:56
באר שבע	16:07	17:15	17:49
	16:21	17:18	17:53

*לנוהגים 40 דק' 17:43

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

ניצד עוברים מכסא דין לכסא רחמים?

כל בעיה, כל ענין, כל שיחה, כל פגישה, הוא חושב ומרגיש שהכל מה' יתברך, ואז גם אם נקלע לפחד מסוים, הוא אינו מפחד ממה שרואה או שומע, אלא מפחד באותו רגע אך ורק מה' יתברך שהוא זה שזימן לידו את הפחד הזה. וזה עומק כוונת החסיד הגדול המובא בספר הקדוש חובות הלבבות (שני חלקי ה' פ"ז), שהזוכה למידת ההשתוות, לא יתיירא ולא יפחד משום דבר מלבדו יתברך. כמו שסיפר אחד החסידים שמצא את אחד היראים כשהוא ישן באחד המדברות, ושאלו: 'וכי אין אתה מתיירא מן האריה כשאתה ישן במקום הזה?', ענה לו הלה: 'אני מתבייש מפני ריבוני, אם יראה אותי שאני מתיירא מזולתו, ע"ש. כמובן שאנחנו לא בדרגות נשגבות כעין אלו, אולם על כל פנים עלינו ללמוד מכאן לפחד אך ורק מהעבירות, ולהתחזק במצוות כמה שיותר, והרי זה מסלק את הפחד השלילי והכללי.

ומצינו עוד בפרשה, שעשוי נפגש עם יעקב ורצה לנושכו, ולא הצליח. וכן מצינו, שניצוץ אחד מיוסף הצדיק, יוצא ומכלה ושורף את כל אלופי עשיו. ומכאן רואים כמה כח יש בתורה ובקדושה לסלק את הפחד, ולהטיל פחד ומורא על כל העולם.

ומכאן לעובד ה' ובעל אמונה בהשגחה פרטית בשלמות, שלעולם לא יחשוב 'מה יגידו עלי אנשים', כי יש בזה פחד וחולשה מאנשים ולא מה' יתברך. וכן אשה לגבי דיני צניעות, שלא תאמר 'מה יגידו על בגדי הצניעות שלבשתי', כי אין לחשוש ולפחד אלא אך ורק מה' יתברך. החושש מאנשים וכיוצא בזה, מפסיד את התמיכה והכח מה' יתברך. יעקב חשש מעשיו הרשע, וקיבל ממנו פחד, ואילו בזמן שהתחזק באמונה ותפילה לה' יתברך, ניצח אף את שרו של עשיו. וזה הכלל - מי שמפחד מאחד לא מפחד מאף אחד, ומי שלא מפחד בשלמות מאחד, אז מפחד מכל אחד ואחד... והבן!

ולסיכום: כשלא מסתדר, ולא הולך, ולא מתקדם, ולא מובן, ולא 'זו' כלום, הרי זה כסא דין מחמת העבירות. ולכן צריך להוסיף מצוות ומעשים טובים לביטול הדינים ולעורר הרחמים. וכן להוסיף ולדקדק באמירת מאה ברכות, ואפילו מאתיים! וכן להתאמץ בעניית 'יהא שמיה רבה', ולהוסיף בלימוד התורה, ובאהבת ישראל בשלימות, והרי זה הפדיון-נפש הכי טוב שבעולם לביטול הדינים. ויהי רצון שיתקיים בכללנו 'מלך יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות', אמן ואמן!.

שבת שלום.

וכל חטא ואפילו קטן ככל שיהיה, עלול לעורר עוד יותר את הדינים, ומשום כך צריכים כעת להוסיף הרבה זכויות כדי לעבור מכסא דין לכסא רחמים, וזו סיבת הפחד שהיתה ליעקב אבינו ע"ה. וכעין זה מצינו אצל אהרן הכהן, שנגזרה עליו מיתה של כילוי בנים כחטא העגל, וכתוב בפסוק בפרשת עקב: "ובאהרן יתאנף ה' מאד להשמידו" (ויע' פס"ז ט"ז), שעל ידי שהקריבו אש זרה נעשה התעוררות הדין, ומכאן כסא הדין מתו נדב ואביהוא (עי' לוי חיים הקדוש פסח לחרי ט"ו). והדברים נוראים ומפחידים מאד!

ובעומק יותר, הרי חז"ל אמרו (ברכות ל"ג) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, וזה כולל הכל! - פרנסה, בריאות, משרה, שררה, מצב רוח, שידוך טוב, שלום בית, הכל בידי שמים! וגם פחד, חרדה, דמיונות, חלומות, כלבולים ושאר מרעין בישין רחמנא ליצלן, הכל בידי שמים בלבד. פחד הוא תוצאה של עבירות, של דינים ושל כסא דין. אין זה כסא נוח אלא 'כסא חשמלי', רחמנא ליצלן, וכסא זה מעביר זר"ם, וזה רמ"ז שיש כאן עבירות, ויש כאן דין קשה. ומפורש בגמרא (מכילתא ט"ז) שבעל חטא מפחד תמיד, שנאמר: "פחדו בציון חטאים" (ישעיהו נ"ג, ובמסכת ס"ט), והיינו שבזמן המלחמה, הצדיקים בוטחים בה', ובעלי חטא מפחדים, ע"ש. עם ישראל צריכים לפחד ולירא תמיד אך ורק מה' יתברך, וזהו פחד חיובי. וכמו שאמר רבא לאותו גוי (עי' ס"א), אתם הגויים יש לכם פחד מהמלכות, אנחנו אין עלינו פחד מהמלכות, ע"ש. והוסיף רבינו הבן איש חי בספר בן יהודע (ס"ט), שהגויים תמיד חוששים מקנאה וחדשות זה על זה, ואפילו בעל אשתו, רחמנא ליצלן, אבל עם ישראל קדושים וטהורים, ויש להם יראת שמים ויישוב הדעת, ואין להם לא חשדות, לא חששות ולא כלום, ע"ש.

ורבינו הסטייפלר זיע"א מבאר שיש פחד טבעי של רגע אחד במקרים מסויימים (עי' נכתב פני עתה פסח שפ"ט ט"ו). אבל הפסוק מעיד בנו - "לא תירא מפחד לילה" (תהלים נ"א), וכן "תפול עליהם אימתה ופחדו" (פסח ב"ח), ומפורש בגמרא (בבב"א ק"ח) שפחד נורא ואיום היה על הגויים בזמן יציאת מצרים, שפחדו אפילו לישא אשה, כלומר חרדה גדולה עד ביטול התשוקה והתאוה, ע"ש. וכידוע בגרמניה הארוכה, כאשר פעם אחת הגאון רבי אלחנן וסרמן זיע"א הי"ד, עבר ברחוב עם תלמידיו, הם החזיקו בבגדו, ועל ידי כן הכלבים עזי הנפש שהיו שם, לא נבחו ולא השמיעו קולם כי פחדו ממנו, בבחינת "לא יחרץ כלב לשונו".

ובעומק עוד יותר, מי שזוכה לאמונה שלימה בהשגחה פרטית ממש בכל מעשיו, ומרגיש את ה' יתברך תמיד, וכל מעשה, כל פעולה,

בפרשת השבוע פרשת וישלח, רואים יסוד גדול באמונה, כיצד הקדוש ברוך הוא מתנהג עם כל אחד מאיתנו בכל רגע ורגע בחיינו, וכיצד מתעוררים הדינים. ומאידך כיצד ניתן לסלקם, וכיצד ניתן לעבור מכסא דין לכסא רחמים, ולהיות שלם בגופו, בממונו ובחורתו. תחילה יש להבין מדוע יעקב אבינו ע"ה מפחד מעשיו הרשע? והלא ה' יתברך מבטיח לו: "והנה אנכי עמך, ושמרתך בכל אשר תלך, והשיבותיך אל האדמה וגו'!" ולא זו בלבד אלא שהוא אף מכין תפילה, דורון ומלחמה, והפסוק צועק: "ויירא יעקב מאד ויצר לו" היתכן?!

והתירוץ מבואר במדרש רבה (פסח ט"ז) על הפסוק: "וישלח יעקב מלאכים לפניו", שכל השליחות הזאת ששלח יעקב אבינו לעשיו הרשע, היה דבר מיותר לגמרי, משום שמאז קבלת הברכות עברו למעלה משלושים שנה, ועשיו מצידו כבר שכח מכל העניין, וכעת הוא עצמו מסובך במעשיו הרעים, ואין צורך לעורר אותו שוב על כך, ולא להזכיר לו מאומה מכל מה שהיה, ולא כלום. ובפרט שיעקב אבינו קיבל הבטחה מפורשת מה' יתברך "ושמרתך בכל אשר תלך", והיה ליעקב לבטוח בחסדי ה' יתברך. וגם לא היה ליעקב לחשוש מהזכות של הכיבוד הורים שהיתה לעשיו, שהרי כל זה אינו שווה כנגד הבטחת ה' יתברך. ועוד, שהרי עשיו אינו עושה מעשה עמך, ולכן אין צורך לכבדו כלל, ומאידך יעקב הוא בן תורה, איש תם יושב אהלים, ותורתו מגן וצינה עבורו, גם כנגד רשע גדול שהשעה משחקת לו כמו עשיו. ולכן צריך היה יעקב לחשוב על עשיו הרשע כאילו הוא מת, ועבר ובטל מן העולם (פסח פ"ח), ובלשון עממי 'לעשות ראש קטן', ולהמשיך בעבודת ה'.

אלא זה שאמרו חז"ל הקדושים (ברכות ז') על הפסוק: "ויירא יעקב מאד" - שמא יגרום החטא, ופרש"י שהחטא גורם שאין ההבטחה מתקיימת. והמהרש"א הוסיף לבאר שעל ידי החסדים שזוכה אדם לקבל מה' יתברך, מתמעטים הזכויות, ויגרום החטא לדינים קשים, ע"ש. ולמדנו מכאן יסוד נפלא, ה' יתברך משגיח על יעקב אבינו בהשגחה פרטית, וגם נותן לו הבטחה וברכה באופן מיוחד, אבל עם כל זאת, צריך יעקב אבינו להיזהר שלא לעורר דינים על עצמו. ולכן כאשר בא יעקב אבינו לעשיו הרשע ומעורר אותו, אז הדין הופך למעשה, והקטרוג מתחזק על יעקב אבינו, וזאת משום שיעקב כבר קיבל חסדים הרבה מה' יתברך - שהלך לחרון עני וחסר כל, וחזר לארץ הקודש עם משפחה גדולה, עושר וכבוד ותורה ומצוות - והזכויות מחמת כן מתמעטות,

במלחמה, המנצח אינו הצד שהכניע את יריבו, אלא הצד שהגיע בסיומה לשנים של שלווה

להתענג על ה'

הרב אליהו רבי ראש הכולל

ביותר לו יהי, יוכל באבחת מטבע רבת רושם לשנות 'אסטרטגיה' שלילית של שנים אותה בנה עליך או על מעשיך.

העיקרון השלישי: גם לאחר שעשית ככל יכולתך והענקת את מתנה רבת ערך, וגם לאחר שהשתפכת בתפלתך לפני ריבון העולמים. תמיד תהיה מוכן לגרוע מכל, כי יתכן ומשום מה לא יסתנוור שונאך ממתת ידך, ובאותה מידה - יתכן ומשום מה ננעלו שערי שמים ונסכרו בפני תפלותיך. שומה עליך למרות הכל להתכונן לגרוע מכל, הלא היא המלחמה.

אולם, תובנות נוספות, שנקראות בין השיטות במעשיו של יעקב אבינו, ישנן, וכדלהלן:

התובנה הראשונה: בגלל כחה הגדול של התפלה, עשה ככל יכולתך להקדים אותה לכל יתר השתדלויות הפוליטיות והמעשיות, וזאת משום שבכחה לחסוך את כל היתר, ומעבר לכך ערכה של התפילה הולך וגדל ככל שהיא נישאת מוקדם יותר וקודמת לכול יתר ההשתדלויות. באופן שכזה אתה מראה עד כמה אתה מאמין בכחה ובכחו של מי שאליו אתה נושא את אותה תפילה, וחזקה עליה שלא תשוב ריקס. ולכן קודם כל התפנה אליה במלא כישוריך, ורק לאחר מכן תתפנה לכל יתר התהליכים.

תובנה נוספת: כאשר שולח הנך את המתנה, הקפד גם שהיא תיראה גדולה ורבת רושם הרבה מעבר לגודלה המקורי. וכדברי יעקב אבינו לשלוחיו: "וְרָחוּ תְשִׁימוּ בֵּין עֶדְרָךְ וּבֵין עֶדְרָךְ" (בְּרַאשֵׁית לֵב, טו). אם האדם אותו חפץ אתה לרצות הנו בעל "נפש גבוהה", או "ענייני גדולות" כפי שזה נקרא בימינו, דאג לשפר, ליפה, לנפח, לגדל ולרומם את המתנה אותה אתה מעניק לו הרבה מעבר לגודלה הטבעי והמקורי.

והתובנה החשובה מכל: גם אם הגעת למסקנה, לפיה אתה יוצא למלחמה, שים לב להכנה אליה שם פניו בחיר האבות. הוא לא חילק כלי נשק לבניו, הוא לא לימדם תכסיסי מלחמה, ואף לא שכר גיבורים מ'השכונה' או מחוצה לה שיעמדו לימינו בעת צרה. הוא פשוט התגונן, והוא התגונן בהגנה ה'מינימלית' והפשוטה ביותר הקיימת, "וַיַּחֲזֵק אֶת הַעֵם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֵת הַצֹּאן וְאֵת הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשָׁנֵי מַחְנוֹת: אִם יָבֹאוּ עִשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד וְהָפְחוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׁאָר לְפָלִיטָה" (שם, טז-יז).

עוד לפני זה, על התיבות "וַיַּיָּדָע יַעֲקֹב מֵאֵד וַיַּצֵּר לֹ" (שם, טו), מפרש רש"י שהיה ירא שמה יהרוג ושמה יהרג. אצל יעקב אבינו החשש מלהרוג הוא חשש שאין להתעלם ממנו, לא פחות מהחשש להיהרג. וזאת משום שאדם גדול ישר ונקי כפיים, גם בליט בריה, עושה ככל יכולתו שלא לפגוע באחרים ואף לא באותם החפצים להזיק לו.

עד כאן הלוחמה וה'אסטרטגיה' אותן מלמד אותנו יעקב אבינו. והן נכונות לעת מלחמה כמו לכל עת צרה וצוקה. ועת צרה וצוקה אינו דווקא 'מלחמת עולם שלישית' ואף לא 'מאבקי שכנים' על גודלה של המרפסת המאושרת על ידי העירייה. היא יכולה להיות גם בתוך ביתנו, כאשר במרכז ובפסגתה נמצאים הידיונים היומיומיים וה'מלחמות' כביכול עם בני הזוג והילדים.

יכול כל אדם לקבל החלטה, לפיה יקוב הדין את ההר, ואם מישוה מבני המשפחה נהג שלא כהוגן, הרי שיאלץ לשלם על כך מחיר כבד, הכולל ריביות ובמקרה הצורך יצדיק אף מריבה עד כדי שריפת גשרים ממש. לעומתו, יכול האחר ללכת בדרכו של סבינו הגדול יעקב, ולומר: "אמנם, אני ישר הדרך בסיפור, אולם עם כל זה אני הוא זה שיעניק את המתנה לאותו טועה עד כדי חוטה, ובלבד שישבו השלום וישרור בינינו".

במלחמה, המנצח אינו הצד שהכניע את יריבו, אלא הצד שהגיע בסיומה לשנים של שלווה.

במלחמה, המנצח אינו הצד שהכניע את יריבו, אלא הצד שהגיע בסיומה לשנים של שלווה.

במלחמה, המנצח אינו הצד שהכניע את יריבו, אלא הצד שהגיע בסיומה לשנים של שלווה.

זו לא טעות, אני חוזר על משפט זה ברשומתם שלוש פעמים, משום שהוא אבן יסוד לחיים, ו'הצלת נפשות' לנהוגים לנהל את חייהם במלחמות ומריבות, לא עלינו.

זה דומה לאותם שיוצאים לנופש בבית מלון, ובמהלך כל ימי האירוח הם רבים עם החדרן, עם הטבח, עם המלצר, עם המנקה, ועם מי לא. הם לא יתנו שסידרו אותם... והם יעשו הכל בכדי למקסם את ההשקעה הכלכלית על המלון... כאשר הם שבים לביתם לאחר הנופש, הם מספרים לכולם איך נצחו בכל החזיתות, ואז פורשים לשבוע של מנוחה מאותה מלחמת נופש מפרכת...

אם השכלת לצאת מאותם בורות ולדלג על אותן מהמורות מבלי לפגוע באף אחד מהסובבים אותך, כולל מאותם האשמים בכך, ואשר מעיקר הדין מגיעים להם אותם נגעים ומחלות המלווים עתות מלחמה, הרי שבידך הניצחון האמיתי.

במקביל לכך, לא שוכחים את שני הדברים הנוספים - תפלה ושוב תפלה ושוב תפלה, ואחרי הכל כוונתה על המלחמה, אולם רק כמנגנה ובהשתדלות מרובה עד קצה גבול היכולת שלא להגיע למתקפה.

ברכת הצלחה רבה לכולנו במלחמות החיים החיוביות כל כך, וניצחון בכל חזית. וברוכים תהיו!

שלום וברכה מורי ורבותי!

במגוון שיחותינו אנו מרבים להעלות נושאים המתארים או המובילים לחיים שלווים, חיים ללא הפרעות, בבחינת "על מי מנוחות ינהלני".

אולם, כולנו יודעים שפעמים רבות, אם לא רבות מאד, החיים מובילים אותנו גם לתקופות קשות יותר, לתקופות בהן עלינו להפשיל שרוולים ובמידת מה להתגונן ואף לתקוף. זמנים, אשר ניתן לתארם כ"עתות מלחמה". ומלחמה היא לא דווקא עם אייבוס מבחוץ, פעמים רבות היא גם עם אייבוס מבית - חברים, שכנים, מכרים ואפילו בני משפחה.

כמובן שלא מומלץ לעולם להיות אותו אחד אשר פותח בתהליך מאוס זה הקרוי "מלחמה". אולם, שומה על כל אחד מאיתנו להתכונן גם אם חיי העכשוויים אינם מצויים במרכזו של שדה קרב, למקרה שחלילה וחס יום יבוא, במקום או במאחר, ויצטרך להתמודד אף עם עתות מצוקה שכאלה.

בימינו, ישנן חברות ייעוץ, אשר מפרסמות את עצמן כמתמחות בפחיתת משכרים. חברות אלו ניגשות לחברות הגדולות שבמשי, ומכינות איתן את התגובה למקרה וחלילה וחס יפורסם דבר מה איום ונורא על אחד ממוצרי החברה או על אחד מראשיה. ה'אסטרטגיה' המנחה חברות אלו היא כדלהלן:

בשעה בה נמצא אתה בעת המשבר, מוחך וכישוריך הטובים אינם פנויים להביא את התגובה הטובה ביותר. הם פשוט עסוקים בהתגוננות, הם בלחץ, ולא זו השעה הכשרה לקבל החלטה בדבר התגובה לעיתונות ולעם המצפים לה ולא מעניקים יותר מדי ימי חסד. לעומת זאת, בימים כתקנם, בהם טרם ניחתה עליך אותה צרה, ישקול דעתך וכישוריך דיים לקבל את ההחלטה וההכרעה הנכונה. ואשר על כן, אומרים הם: "בואו ונקבע מהיום את תגובתנו לעת המשבר".

בדיוק משום כך ולמען אותה מטרה, אנו מתכנסים כבר היום, בשעה שלתקוותנו אף אחד משותפי השיחה שלנו אינו נתון בשדה קרב, והצורך בהתגוננות רחוק ממנו.

ראשון הלוחמים בעמנו, אשר הוצרך להתמודד עם הגדול שבאויביו, ולא עוד אלא בן משפחה, ויתרה מכך - את, ויתרה אף מכך - אח תאום, היה אבינו השלישי, יעקב, בחיר האבות.

בהתמודדותו של יעקב למדו ישראל לדורותיהם על דרכי ההתמודדות עם אייבוס ושונאים מבית ומחוץ, והיום נשתדל יחד לעמוד על יסודה של דרך התנהלות זו ולהפיק את המירב ואת המיטב לחיינו האישיים, ולעת מלחמה לו, חלילה, תבוא למחוננו.

ובכן, בתחילתה של פרשתנו הנאוהה, כאשר מבין יעקב שאין פניו של עשו אחיו מועדים לשלום, וכדברי השליחים אותם שלח לרחרח, אשר שבו עם המידע הבא: "בָּאֵנוּ אֶל אִיֶּסֶק אֶל עֵשָׂו וְגַם הָלַךְ לְקִרְאָתָךְ וְאַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ עִמּוֹ" (בְּרַאשֵׁית לֵב, ז). החל יעקב את מסע תגובתו הגשמית והרוחנית ללוחמה "בלתי קונבנציונאלית" אותה הציג בפניו אחיו התאום והגברתן.

בראשיתה של הפעולה, מכין יעקב את עצמו ל-מ-ל-ח-מ-ה, וכלשון הכתוב: "וַיַּחֲזֵק אֶת הַעֵם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֵת הַצֹּאן וְאֵת הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשָׁנֵי מַחְנוֹת: וַיֹּאמֶר אִם יָבֹאוּ עִשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד וְהָפְחוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׁאָר לְפָלִיטָה" (שם, טז-יז).

מיד לאחר מכן פורש יעקב ונושא תפלה לבורא העולם. בתפלתו הוא אומר: "אֵלֹהֵי אֲבֹתָי אֲבִי יַצְחָק ה' הָאֵל אֲלֵי שׁוֹב לְאַרְצָךְ וְלִמְלֻכְתָּךְ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ: קִטְנִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֻת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדְּךָ כִּי בְמִקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הֵייתִי לְשָׁנֵי מַחְנוֹת: הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי יָרָא אֲנֹכִי אִתּוֹ פֶּן יָבֹאוּ וְהִכְנִי אִם עַל בָּנָיִם: וְאֵתָה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְשָׁמַיִת אֶת יָרְעֶךָ כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסְפָּר מִרְבּ" (שם, יח-יט).

בסיומה של אותה תפלה, לא מסתפק יעקב ואינו נח על "זרי דפנה". הוא אינו מעוניין להאמין בקיומה של המלחמה, ובאותה מידה הוא משאיר מקום לכך שאף תפלתו לא תתקבל. וכאן הוא מכין "דורון", לאמור - מתנה. הוא שולח מתנה גדולה וכבדה לאחיו התאום, הכוללת "עֲזִים מְאֹתִים וְתִישִׁים עֲשָׂרִים וְחֲלִיִּם מְאֹתִים וְאֵילִים עֲשָׂרִים: גְּמָלִים מִיִּנְיֹקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים פְּרוֹת אַרְבָּעִים וּפָרִים עֲשָׂרָה אֲתַנֶּת עֲשָׂרִים וְעִזִּים עֲשָׂרָה" (שם, טז-יז). הוא מדריך את עבדיו לעשות זאת בצורה הטובה ביותר, ויורד עד לפרטי פרטים: "עֲבָרְךָ לְפָנָי וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֶדְרָךְ וּבֵין עֶדְרָךְ" (שם, יח). וכלשון רש"י במקום: "עדר לפני חברו מלא עין, כדי להשביע עינו של אותו רשע, ולתווה על רבו הדורון".

מלמד אותנו יעקב אבינו באורחותיו אלו מספר עקרונות חשובים בעת צרה וצוקה מול כח, אשר עדיין הטבע איננו יכולים לו:

העיקרון הראשון: תפלה אינה משמשת רק לדברים שבין אדם למקום, כגון: פרנסה, רפואה, שלום בית, זיווג גונן או ציפייה לזרע בר קיימא, היא נכונה גם ליחסים שבין אדם לחברו. בכחה של תפלה לשנות את ה'אסטרטגיה' השוכנת בלבבו של שונאך, ולהפוך את לבו לטוב כלפיך "פְּלִגְי מִיָּם לֵב מְלֹךְ בְּיַד ה'" (משלי כב, ו) ו"בְּרַצוֹת ה' יִרְכָּץ אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלַם אֹתָן" (שם טו, ז).

העיקרון השני: אין אדם בעולם, ולו ברמה רוחנית או גשמית הירודה ביותר, שאינו אוהב מתנות. מתנה היא משהו שמסמא את לבו ועינו של אדם, והשונא הגדול

שאלה יפה

שו"ת ממורנו הרב שליט"א

אותם, ולהרבות אהבה ואחווה, שירה ושמחה, והרי זו השקעה לדורות! ואחר כך כפי הצורך מקיים את הפסוק (ספריה טו): "כי בשמחה תצאון ובשלום תובלון", ושולם על ישראל.

וכבר אמרו שני גדולי הדור - מרן רבינו זיע"א ורבינו הגרי"ש אלישיב זיע"א - 'תלך, ואל תסתכלו!', כלומר, כאשר אין ברירה וחייבים ללכת, אז הולכים ולא מסתכלים. ואם כך אמרו גדולי הדור, כנראה שניתן בסיעתא דשמיא לשמור על העיניים גם במצבים כאלו, למבינים בחומרת הדברים.

להוציא ספר בגיל צעיר

שאלה: האם ראוי ונכון לבחור צעיר להוציא ספרים לאור העולם?

תשובה: לא כדאי וגם לא צריך, יש מספיק ספרים ב"ה, צריך יותר ללמוד ש"ס ופוסקים, ולהיות בקי בדפי גמרא ופרכי משנה כמה שיותר, ולהישועה.

וכידוע שיש נזהרים בזה מאד, ולא מוציאים ספרים לפני גיל ארבעים, ויש מתירים, והכל תלוי במחבר, בספר וברבו שלימדו חכמה וממליץ עליו (ועי' בחיכות למרן רבינו זיע"א ביבי"ח ח"ד ח"ת סי' טו).

כך שלמעשה, אין מה להתלהב מכך, אדרבא צריך להתלהב רק מעמלי תורה ויראה, שלמדו ש"ס בבלי וירושלמי ופוסקים, וראשם ורובם בתורה ויראה, שכולנו חיים בזכותם.

וכידוע מהאדמו"ר מצאנו זיע"א בעל 'שפע חיים' שהיה אומר: 'מי שלא למד את כל הש"ס - גמרא, רש"י ותוספות - שלא יעז לברך אנשים (עי' בספורים), ואזינו לנו ביום הדין.

דעת התורה לגבי השם 'דור'

שאלה: השם שלי הוא 'דור-ישראלי', ורציתי לדעת אם יש בעיה בשם 'דור'?

תשובה: בעבר היה אצלנו בישיבת 'עטרת חכמים' אברך בשם דור הי"ו.

הגרי"ח קנייבסקי שליט"א אמר שאין בעיה עם השם הזה, ופסוק מלא הוא בתהלים (קמ"ה ז): "דור לדור ישבח מעשיך וגו'".

העיקר הוא שתשקוד על התורה ועל יראת שמים, ותזכה להקים דורות ישרים מבורכים, אמן ואמן.

לשכנע אשה ללכת עם 'שאל'

שאלה: כיצד משכנעים אישה ללכת עם 'שאל'?

תשובה: אשה זו צריכה לשמוע במשך שנה ויותר חיזוקים על מצות הצניעות - על גודל המצוה, על חשיבות המצוה, על גדר המצוה וסיבת המצוה - עד שתבין שזה חוק משמים, להיות יפה אך ורק בבית - לבעלה. ומפורש בגמרא: 'חן אשה על בעלה' (סוטה מ"ג), ואין אשה אלא ליופי (תענית ל"ג) - כמובן לבעלה. וזאת אף על פי שרצון האשה להיות יפה תמיד, ואפילו סמוך לקבר (מו"ק ט"ז). ולאחר מכן תבין את החשיבות והמעלה ללכת ברחוב עם בגד עליון, כיסוי ראש ולבוש לא קצר ולא צמוד. ותלמד ותבין מה שאמר רבינו החזו"א זיע"א שמצות הצניעות וה'שאל' של האשה זה כמו מצות ציצית, וכיסוי הראש בצניעות מושלמת הוא כמו מצות תפילין. וכמובן שצריך להתפלל על כך, שהרי כל נושא הצניעות הוא דבר שאינו מובן מאליו, משום שהרחוב, החברות, המודר' והפרסום, בעונותינו הרבים משפיעים מאד, רחמנא ליצלין. שבת שלום

תשובה: בדין זה יש לדון בשתי בעיות: א. אסור להשתמש בתרופות בשבת, אלא אם כן חלה כל גופו, וצערו רב (עי' משגיב סי' שכה סק"א).

ב. אסור למרוח משחה בשבת, משום שיש בזה ממרח. ומלאכת ממרח היא תולדה של מלאכת ממחק, והיינו שמחליק את העור של הבהמה, ומוריד על ידי כן את שערותיה.

אולם למעשה, לאדם בריא מותר לעדן את גופו על ידי מריחת משחה, משום שמריחת משחה לאדם בריא היא אינה כתרופה עבורו, והרי זה דומה לכדורי ויטמינים המותרים בשבת קודש (עי' הל"ע ח"ד ק"ה ר"ס), וכמובן שיש לזהר בזה מאיסור ממרח, וכדלהלן.

ולכן כאשר העור יבש מעט, ממילא אין לו דין של חולי, ומותר למרוח עליו שמן תינוקות, שמן אגוזים, שמן זית, קרם גוף נוזלי, הן וכיוצא בהן. אולם אם יש חתכים בעור, ממילא מריחת המשחה היא כתרופה עבורו ואסור, ורק באופן שצערו רב והוא אינו יכול לתפקד כראוי, באופן כזה לא גזרו חכמים, ומותר.

ויש מתירים למרוח על העור אפילו משחה סמיכה וקשה, ובלבד שתהיה המריחה בעיסוי גמור עד שהמשחה תבלע היטב בתוך העור, ולא ישאר ממנה כלום, אלא רושם מבריק בלבד. ואם אין לו חומר נוזלי יכול לסמוך על פוסקים אלו להקל (עי' משגיב סי' שצ"ו ומ"ג, והור"ע שנת ח"ג דף שפ ושנת ח"ד דף י"ד).

ועצה טובה למנוע חתכים בעור וכדומה, כמה שפחות שהידיים יבואו במגע עם מים, וכפי הצורך למרוח מעט שמן, או ג'ל (כגון סל' ד"ר פיסר' וכדומה) לפני שנוגעים במים. ובזה מונעים יובש, חתכים, סדקים, בקעים, וכל כיוצא בזה, והעור נשאר עדין ויפה "כבשר נער קטון" (מלכים"ב י"ד).

לעבוד בשבת קודש לצורך מערכות רפואיות בעת חירום

שאלה: האם מותר לכתחילה לעבוד בעבודה שבה כל עובד מחויב לעבוד בשבת קודש לפחות פעם בחודש וחצי, לצורך תיקון וטיפול במערכות רפואיות בשעת חירום?

תשובה: צריך לעשות שאלת חכם, והחכם ישמע את צדדי הבעיה, ויפסוק להלכה כיצד להתנהג. שהרי אם העבודה נעשית לצורך פיקוח נפש או אפילו ספק פיקוח נפש, יהיה מותר לעבוד בה בשבת, ולכן צריך להציג בפני החכם את כל הפרטים, והוא יכריע על פי ההלכה כיצד להתנהג וכאמור.

ללכת לאירוע מעורב של בני דודים

שאלה: האם מותר ללכת לאירוע בר מצווה של בן דודי, כאשר הוא אירוע מעורב?

תשובה: אם המוזמנים יושבים בהפרדה מלאה, אף על פי שאין מחיצה, הרי זה מצוין, ומותר ללכת. אבל כאשר המוזמנים יושבים בתערובת ממש, אסור לגברים ללכת לאירוע כזה, וכל שכן לבחורים ורווקים שצריכים לזהר בזה מאד, ובפרט כאשר בעלי השמחה אינם מקפידים אם לא יבואו, אבל לנשים ונערות בוגרות, דבר זה הוא קל יותר, ומותר להן ללכת. ולכן כשצריך לחזק ולהרבות אהבה עם המשפחה, ילכו לבר מצוה, אף על פי שהאירוע מעורב, והרי זה מצוין.

וכמובן שאם מדובר באברך בן תורה, שנכנס לשם לכמה דקות בכדי לומר דברי תורה ולחזק אותם, ובאותם דקות אין ריקודים ואין שירים ואין כלום, באופן כזה יש מצוה ללכת, ולחזק ולעודד

לעמוד ליד האבא בברכת כהנים

שאלה: כאשר לא מסתדר לבנים לעמוד אצל האבא בברכת כהנים, האם יש בזה בעיה במצוות כיבוד הורים?

תשובה: כידוע, אין מקור למנהג זה שהאבא מניח את ידיו על בניו בברכת כהנים. ועיין בספר המתוק ואין למו מכשול (ח"ה דף ט"ב), שהביא כן בשם מרן רבינו הגדול זיע"א. ומפורש בתורה (במדבר א' טו): "ושמו את שמי וגו'" ואני אברכם", כלומר השי"ת מברך אותנו (עי' חולין מט.). וכידוע מהזוה"ק (פרשת נשא), שצריך לעמוד באימה וביראה לפני הכהנים, בשעה שהם מברכים (והצ"ח לללכה בכה"ס סי' קכה ס"ח ק"ה, וכן ביבי"ח ח"ו אר"ע סי' טו). והאיסור להסתכל על הכהנים הוא אינו רק בגלל השכינה, אלא בעיקר שלא להסיח דעת מהברכות (עי' משגיב סי' קכה ס"ק פ"ט), ומשום כך אסור לציבור לקרוא פסוקים באמצע ברכת כהנים (עי' שו"ע סי' קכה ס"ג טו). ומאחר שצריך לעמוד ביראה, אז אין לישען על השולחן ולא לעמוד נח, אלא יש לעמוד באימה ויראה.

וכנראה שהמנהג היה שהאבא יכסה את פניהם של בניו הקטנים כדי שלא יסתכלו בכהנים, ונשתרבו הדבר וחשבו שהוא מברכם. כך שלמעשה אין צורך לעשות כן, בפרט לגדולים שמבינים, ואין לבוא לא לאבא ולא לחכם, אלא כולם מתברכים באימה וביראה מה' יתברך.

כהן שקולו צרוד

שאלה: כהן שקולו צרוד מאד, והציבור אינם שומעים אותו כראוי, מה מומלץ לו לעשות בעת בברכת הכהנים?

תשובה: מובא בגמרא (סוטה ל"ח), שקול רם של הכהנים מעכב במצוה. ולמדו כן מהפסוק (במדבר א' טו): "אמור להם וגו'". ולמעשה, כהן צרוד לא ישא את כפיו, ויצא לחוץ לפני ברכת כהנים (עי' משגיב וכה"ס סי' קכה ס"ג י"ד). ועצה טובה לכהן שקולו צרוד, שיעלה לדוכן ולא יברך, אלא יבקש מחבירו לכהן להוציא ידי חובה, ואחר כך יאמר את הפסוקים עם שאר הכהנים כפי כוחו, ושלוש על ישראל (ועי' בספר המתוק מנדב ילקוט יוסף, סי' קכה ס"ג ט"ז).

לומר תהלים בעת הקמת הספר תורה

שאלה: האם מותר לקרוא תהלים, או להשלים אמירת קרבנות של הבוקר כשלא הספיק לאומרם בזמן וכדומה, בזמן הקמת והגבהת ס"ת?

תשובה: הגבהת ספר תורה מצוה גדולה היא עד מאד. ויש כאן גם זיכוי הרבים גדול מאוד, בכך שהמגביה את ספר התורה מוכה את כל הציבור להשתחוות לתורה, ולומר 'וזאת התורה' (במנוחל בסו"ע סי' קל"ט ס"ג). ויש לעמוד ביראה ולא להשען, וכן אין לקרוא תהלים או קרבנות, ועל אחת כמה וכמה שאסור לדבר בזמן הולכת והגבהת ס"ת, אלא רק לעמוד ביראה, ולשיר עם הציבור 'גדלו לה' איתי וכו'". ולא טוב עושים אלו הניגשים לחכם ברגע זה כדי לשאול אותו שאלה בהלכה, וכך היה נוהג רבינו האר"י הקדוש זיע"א (במנוחל בכה"ס שם ס"ק י"ד).

ועיין בשו"ע (ויר"ד רפ"ט ס"ג ט"ז), שבזמן שהספר תורה בחיבה, יש לשבת ככובד ראש, וביראה ופחד, ע"ש. ועל אחת כמה וכמה כאשר עושים הקמת ספר תורה, שיש לזהר בזה מאד מאוד. ולכוון כאילו אנחנו בהר סיני וצועקים נעשה ונשמע.

למרוח משחת 'ואזלין' בשבת קודש

שאלה: האם מותר למרוח משחת 'ואזלין' על הידיים בשבת קודש?